

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С.СКОВОРОДИ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА СХІДНИХ МОВ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА СХІДНИХ МОВ
ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ
КОМУНІКАЦІЇ

«ПИТАННЯ СХОДОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ»

Тези доповідей

Всеукраїнської науково-практичної конференції

29-30 березня 2018 року

Харків – 2018

4. Блищенко И.П. Ближний Восток и международное право. – М.: Наука, 1992. – 264 с.
5. Кафтан А. Пороховая бочка Востока: Курды – реальная сила внутри Ирака // Корреспондент. – 2003. – № 2. – С. 30-32.
6. Ксьондзик Н. З батьківщиною, але без держави: Курдське питання на межі тисячоліть // Політика і час. – 2002. – № 3. – С. 37-48.
7. Жигалина О.И. Турецкие курды и геополитические изменения в Западной Азии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.iimes.ru/rus>.

ВІРМЕНИ УКРАЇНИ В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ Я.Р. ДАШКЕВИЧА

Сопельняк Анастасія Сергіївна, студентка 5 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: д.і.н., проф. О.М. Богдашина

З давніх-давен із різних причин вірмени селилися на теренах України. Ще в XIX ст. з'явилися перші окремі публікації різних науковців з дослідження вірменських колоній в Україні.

У 1960 р. в єреванському «Историко-филологическом журнале» побачила світ перша стаття українського історика, орієнталіста, археографа Я.Р. Дашкевича (1926–2010 рр.) на тему українсько-вірменських відносин – «Иван Гануш как исследователь языка западно-украинских армян», де автор детально розглядає появу перших поселень вірмен на Західній Україні, особливості їхньої мови та її взаємопроникнення з українсько-польським діалектом, пишучи: «Вірмени на території сучасної України відомі ще із часів початку заселення її слов'янськими племенами. Свідченням цього є «Географія» відомого вірменського вченого VII ст. Ананія Ширакаці. Слов'янсько-вірменські культурні зв'язки відображені в ідентичному фольклорному сказанні про заснування міст Києва і Куара» [1, с. 171].

Через два роки у світ виходить його монографія «Армянские колонии на Украине в источниках и литературе XIII–XIX веков (Историографический очерк)». У цій праці Ярослав Романович Дашкевич описує причини переселення вірмен на територію України: «Важливим стимулом переселення вірмен на українські землі, в основному торгово-ремісничого населення, були сприятливі умови для господарської діяльності, а також надання їм права мати свій суд, самоврядування, церкву. Умови життя і становище вірмен в Україні, територія якої в різні часи входила до складу різних держав, були неоднакові» [1, с. 182]. При цьому автор додає, що протягом першої хвилі колонізації XI–XIII ст. у різних регіонах сучасної України, в основному на території Правобережжя і Криму, утворюються вірменські колонії (всього відомо 70 вірменських колоній). Тісні взаємозв'язки зумовили збільшення кількості вірмен, які постійно проживали в Україні-Русі. Найбільші колонії були у Львові,

Кам'янці-Подільському, Володимирі, Луцьку, Станіславі, Язлівці, Брадах. У монографії Я.Р. Дашкевич наводить документальні джерела, які свідчать про те, що чисельність вірмен в Україні зросла протягом XII–XV ст. у результаті міграції. Це призвело до появи нової назви Кримського півострова в середньовічних літописах – Armenia Magna (Велика Вірменія) або Armenia Maritima (Морська Вірменія). Невеликі вірменські громади були засновані в центральній Україні, включаючи Київ, і західних регіонах – Поділлі та Галичині. Вірмени у цих регіонах розмовляли та вели діловодство на вірменсько-кипчацькій мові.

У національній консолідації громад, збереженні ними високого рівня національно-релігійної самосвідомості надзвичайно важливу роль відігравала Вірменська Апостольська церква. Виникнення церковної адміністрації, очолюваної єпископом або архієпископом, сягає XIII–XIV ст. (владики в Києві, Львові, Сочаві, Кам'янці). У Львові, Кам'янці сформувалися релігійні центри – архітектурні ансамблі, в яких поєднувалося по декілька церков, монастир, кладовище. При церквах, починаючи з XVII ст., організовувалися братства, що займалися не лише релігійними, а й світськими справами. Праця Я.Р. Дашкевича супроводжується великою кількістю гравюр, найбільш відома з них – гравюра, присвячена Вірменському собору (до 1945 р. кафедральний собор Львівської вірменсько-католицької архієпархії, а з 2000 р. – Української єпархії Вірменської апостольської церкви), оскільки в 1267 р. Львів став центром вірменської єпархії, а освячений у 1367 р. вірменський собор у цьому місті – єпархіальним.

Важливим аспектом, на думку автора, є надання права судитися за Львівським статутом у 1510 р. вірменам Сигізмунда I, однак вони не допускалися до роботи міського магістрату (в міському самоврядуванні могли брати участь тільки католики) [2, с. 120-121].

У 1962 р. через Єреван науковець публікує статтю «Проблема релігії вірмен в XIV–XVIII ст.» у престижному паризькому виданні «Revue des Études Arméniennes» («Огляд вірменських студій»), де пише, що у XIV–XVI ст. римська курія багаторазово намагалася схилити вірмен до унії, однак це не давало тривалих результатів аж до 1640 р., коли на унію пристав львівський вірменський архієпископ Микола Торосович, який почав запроваджувати її насильницьким способом. Унія була остаточно реалізована у 1670-х рр. римською місією ордену театинців. Це спричинило вплив значної частини вірменського населення з України (зокрема, до Молдови і Трансільванії (Румунії)), а також розрив зв'язків із закавказькою Вірменією і занепад самобутньої культури українських вірмен внаслідок латинізації обряду. В XVIII ст. майже всі вірмени, що залишилися в регіоні, стали уніатами, зорієнтованими на архієпископство у Львові. Унія посилила денаціоналізацію вірмен: у великих містах вони полонізуються, а в менших – українізуються. Зникає розмовна вірменська

мова (ашхарабар) і засвоєна вірменами в Криму і перенесена в регіон вірменсько-кипчацька мова, тогочасна кримськотатарська з вірменськими, українськими та польськими лексичними елементами. Мовою богослужіння залишається старовірменська (грабар) [1, с. 187].

У 1963 р. Я.Р. Дашкевич захищає кандидатську дисертацію «Армянские колонии на Украине в источниках и литературе XV–XIX веков», зміст якої суттєво відрізняється від однойменної монографії автора. В роботі автор пише, що перевага вірменських колоній над іншими на Західній Україні (в містах і містечках) до середини XVII ст. базувалася на їхньому економічному становищі: торгівля була джерелом великих багатств патриціату, який позичав гроші магнатам і королівській скарбниці. Вірменське купецтво охопило своєю комерційною діяльністю Близький Схід, доходило до Єгипту та Індії; на заході – до Португалії, на півночі – до Прибалтики і Російської держави. Розквіт торговельної діяльності припадає на XIV – першу половину XVII ст. Купці формували товариства для спільних операцій, споряджали великі каравани до Туреччини. У XVII–XVIII ст. вже існувала юридично затверджена категорія «вірменських товарів», до якої входили імпортовані дорогі тканини, килими, східна зброя, пахощі, одяг. Вірменські купці експортували з теренів України мед, бурштин, місцеві вірменські ремісничі вироби, насамперед, золотарські та виготовлені із шкіри (сідла, взуття), холодну зброю, різьблення на камені. У XVIII ст. вірмени були майстрами в ткацьких мануфактурах з виробництва золототканих килимків, поясів. Серед їхніх поселенців були лікарі (в ранні періоди також алхіміки), малярі, копіювальники рукописів. Як знавці східних мов вірмени займали посади перекладачів у містах, при литовському великокняжому дворі, а також виконували роль дипломатичних агентів у стосунках із Кримським ханством, Османською імперією, Іраном [3, с. 109].

У 1989 р. світ побачила праця Я.Р. Дашкевича «Культура вірменських колоній на Західній Україні XVI–XVII ст.», із якої стає відомо, що в XVI ст. при парафіях існували школи, що давали початкову освіту вірменською та вірменсько-кипчацькою мовами. В 1665 р. у Львові засновано Театинську колегію для вірмен (з 1701 р. – Вірменсько-українська колегія), що давала вищу освіту переважно для духовництва. 1784 р. колегію було зачинено. У 1616–1628 рр. у Львові діяла друкарня Говганеса Карматанянца, яка видавала книжки вірменською та вірменсько-кипчацькою мовами. Писалися трактати з хронології та теології (полемічна антикатолицька література), перекладалося Святе Письмо (1609 р.). Високого рівня розвитку досягло мовознавство (підручники з граматики, словники вірменської та вірменсько-кипчацької мов). Відомі кілька вірменських істориків XVIII ст., серед них Степанос Рошка, Тома Йосефович (Юзефович). Цінним історичним джерелом є мемуари за 1608–

1620 рр. Сімеона Лехаці. Високого рівня розвитку досягли мистецтво та архітектура. Будувалися сакральні споруди: Львівський кафедральний собор (1363 р.), Луцька церква Святого Стефана (1378 р.), Язловецька церква (1551 р.). Розвивалося прикладне мистецтво: різьба на камені (нагробні стели, хачкари, вотивні хрести, об'ємна скульптура), золотарство, гаптування, вироби з сап'яну. У Львові в 1668 р. виник вірменський театр шкільного характеру. В XVI–XVII ст. вірменське мистецтво поступово втратило питомі національні риси, підпорядковуючись близькосхідній орієнтальній моді та західноєвропейським стилям [3, с. 123].

Отже, праці Я.Р. Дашкевича служать не тільки важливим джерелом з історії Вірменії, а й історії України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Дашкевич Я.Р. Вірменія і Україна: Зб. наук. статей та рецензій, 1954-1989 рр. – Львів – Нью-Йорк, 2001. – С. 167-207.
2. Дашкевич Я.Р. Розселення вірменів на Україні у XI–XVI ст. // Український історично-географічний збірник. – Київ, 1971. – Вип. I. – С. 90-175.
3. Дашкевич Я.Р. Вірмени в Україні: Зб. наук. статей та рецензій, 1990-2009 рр. – Львів, 2012. – С. 98-142.

КОЛОНІАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯПОНІЇ НА о. ТАЙВАНЬ (1895-1945 рр.)

Якуніна Ганна Павлівна, студентка 6 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

На сьогоднішній день у геополітичному просторі актуальною є проблема статусу о. Тайвань: насамперед, сприйняття його міжнародною спільнотою як повноцінного державного утворення чи як частини цілісної КНР? Питання має резонансний характер, починаючи від 1949 року, завершення Громадянської війни 1946-1949 рр. у Китаї. Тайвань протягом свого історичного розвитку знаходився під протекторатом як європейських, так і азійських держав. Значний вплив на розвиток острова здійснила японська колоніальна політика, починаючи від економічного аспекту й закінчуючи культурним. Перебування Тайваню під владою Японії детермінувало хід подальшої історії острова, відносини з Японією на сучасному етапі.

Тема дослідження є, беззаперечно, актуальною, адже висвітлює важливий період у трансформації тайванського соціуму, що впливає на сучасне повсякдення. Вивчення колоніальної політики дозволяє обґрунтувати активну зовнішню політику, яку проводить Японія сьогодні;